

Ion Chiriac traversează noaptea sumbră „în lumina țării”, în care scrie urmărit de un destin aparent nefavorabil, avînd „fiere pe limbă” și spălînd cu sînge tot muntele vînat: „Curînd, foarte curînd va fi dimineață.../ Poate că imediat ce va apune – acest gînd/ Va fi dimineață./ Așa traversez nopțile,/ Privindu-mi apusul gîndului;/ Coboară-mă-n ceață...” (*Traversînd noaptea*).

Poetul care a urcat în timp, nu în „ultimul timp”, ci întotdeauna, este cuprins de o mare sfișiere și tristețe metafizică: „Dacă vreți, jupuiți-mă!/ Jupuiți-mă, dacă vreți!/ Voi veți fi cei care, pînă la urmă,/ Îmi veți spînzura un trup roșu” (*Dacă vreți*), așa cum adevăratul „spirit al adîncurilor”, N. Labiș, cel care avea să exclame: „Dacă cineva gigantic ar veni/ Și mi-ar rosti: Eu îți dau toată viața/ Neîncepută, nepătată/ ...Măreția acestor vremi/ Vreau doar cu pașii mei să o măsoar” (*Am căutat*) și Ion Chiriac immortalizează o vreme apusă în care poetul avea menirea să scrie, fiind un barometru sensibil la frămîntările mulțimii: „Am fost și eu sub cupola aceea măreață/ Și pe creștetul meu a pășit EL/ Urcînd la tribună/ Și eu am lansat porumbei albi/ Care în loc de pene aveau aplauze/ Dar în timp ce vorbea și nu mă mai vedea nimeni/ Am scris versuri pe genunchiul unei femei/ Versuri care s-au șters singure/ Ca și cum

le-aș fi scris în aburul de pe oglindă” (*Urcînd în timp*).

Evocînd un loc al nemuririi, comuna Tansa, poetul aduce în fața ochilor imaginea lui M. Eminescu, pe vremea cînd era revizor școlar, făcînd aluzie și la sistemul de învățămînt din vremurile noastre: „Eminescu se vede în timp, revizor școlar/ Tot la Tansa/ Acum peste o sută de ani/ El a trecut mînios pe aici și a scris:/ Gardul școlii e spart, școala dărăpănată/ Învățătorul beat în cancelarie/ Copiii lăsați de izbeliște.../ Sabia avea ce să taie/ Eminescu tremură de frig cu elevii în școală...” (*Clipă*).

Om care a luat pulsul vieții rurale, fiind născut într-o căruță, îl orbește culoarea albă a cailor, preferînd vinețitul (aluzie, poate, la G. Bacovia), culoarea care redimensionează vîrsta poetului: „Auziți-mă, ascultați-mă și auziți-mă!/ Nu mai vreau să mîn caii aceștia albi/ Care mă duc atît de lin/ Încît adorm și leșin în căruță./ Auziți-mă, ascultați-mă și auziți-mă!” (*În căruță*).

Poetul, în viziunea lui Ion Chiriac, nu este altceva decît „imaginabilul spic de grîu/ În care pîinea și cuțitul/ Se nasc deodată” (*Sudoare*).

Credem că este de datoria criticii literare să reevalueze opera lirică a acestui talentat poet.

Zenovia APOSTOL ȚICALO

AMINTIRI ÎN DEVĂLMĂȘIE

Minunată, incitantă și ingenios „rotunjită” de neobositul scriitor și editor Ion Filipciuc, *Școala din umbra turnului* (Biblioteca „Miorița”, 2011) se dezvăluie cititorului (licean sau nu) cu farmec și generozitate. Prilejuită de sărbătorirea semicentenarului promoției 1957-1961 de la Școala Medie Nr. 2 Suceava, fostă „Regina Maria”, cartea se prezintă grafic în strai de sărbătoare (firește!): clădirea școlii de pe coperta întîi pe fundalul unui copac înflorit, susținînd stema Moldovei. Un „ecuson” delicat, o floare de cireș, închide în el simbolul inocenței liceenilor de odinioară, prezenți în fotografia de grup pe coperta a patra. Tot aici, străjuind veacurile, stă de veghe Turnul lui Alexandru Lăpușeanu, „martor” dar și depozitar al memoriei colective.

Armonia alcătuirii relevă priceperea și tainica iubire a editorului, oferind privirii un *Cuvînt înainte* care are drept scop reîmprospătarea memoriei pentru

a conduce cu rigoare „de fier” pe cititor în miezul problemelor, ca „să ne reasezăm cronologic în ceea ce a fost viața noastră”.

După lansarea chemării colegilor la realizarea cărții, el argumentează că scrierea va fi „o modalitatea de a fi împreună pe mai departe”, căci fiecare coleg va aduce în povestirea sa un sîmbure de mic roman – istoria vie a unui destin.

Evenimente social-politice și culturale fulgurează cronologic istoria Școlii de fete, transformată în Liceu de fete, iar în cele din urmă în Școala Medie Mixtă Nr. 2 Suceava. După istoricul Liceului, urmează partea cea mai bogată, „Jubileul”, începînd cu prezentarea corpului didactic și a promoției. Cruci negre marchează numele celor plecați spre altă lume, profesori și elevi. „*Gaudeamus...*” invită pe toți cei ce au făcut liceul, adresîndu-se mereu „celor care participă” la sărbătoarea revederii. Colegiul organizator și „Invitația” lansată mărturis-

esc strădania de a reuni, după jumătate de secol, foștii colegi și a da un sens și un curs fermecător revederii, materializat într-un bogat program.

Partea fundamentală a conținutului o constituie amintirile colegilor, redactate cu duioșie și umor, cu nostalgii sau cu mîhnire reținută, rememorîndu-se „pățimiri”, dar și năstrușnicii, „pățanii” (Renate Lang). Titlurile sunt enunțuri sugestive din povestire și se constituie în capitole, veritabile trepte coborînd în orașul vechi, „o Suceavă învăluită de istorie, de legendă și mister” (Mariana Pita). Cadrul social-politic se estompează, neavînd rezonanță afectivă prea mare, ca să facă loc coordonatei spațiale. În ce privește timpul, orice tînar are percepția veșniciei, de aceea, din zăbranicul memoriei apare în prim-plan spațiul, *Arcadia* – ținutul fericirii, al vârstei fără griji, ținut identificat cu școala, unde copilul deschide ochii către lume și către propria ființă, *acolo*, toți simțindu-se egali: „nu făceam nicio diferență între noi, eram doar colegi și-atît”, „dar aveam cei șapte ani de acasă” (Mariana Pita). Un altul mărturisește: „mă mîndream tare cu ecusonul și ce frumoși eram în uniforme și cu ecusoane!” (Gheorghe Fieraru) – acestea fiind premisele solidarității și ale camaraderiei.

Cine erau și cum arătau acești adolescenți ne spun fotografiile de la sfîrșitul scrierii, în care apar „chipurile colegilor bronzăți și rîzînd” (Peter Mitrik). Portretul fizic și moral al liceenilor se conturează tot din mărturisiri: „eram tineri și frumoși, inocenți și sentimentali, zvăpăiați și totuși atît de cumiști, modești și prietenoși” (Mariana Pita).

Confesiunile se înfiripă ca un „Jurnal al clasei” de cei ce reînvie chipuri, practici, tradiții școlare, impresii și manifestări cultural-artistice, conferind scrierii valoare documentară. În fața tuturor, în semn de admirație și recunoștință, tronează admirabile personalități de profesori prestigioși, dascăli severi, dar mai mult iubiți decît temuți, ascunzîndu-și cu tact și eleganță convingerile în acele vremi de demolări și reconstrucție: „Doamne, ce profesoară era! Pîinea lui Dumnezeu!” (Johann Laub), exclamă un fost elev, iar o colegă adaugă, citînd vorbele profesoarei de chimie: „Cine merge la Concertul Filarmonicii din Botoșani, mîine nu va fi ascultat la chimie” (Mariana Pita). Și, extaziată, comentează: „Închipește-ți!”, căci „unele Doamne erau mai severe decît bărbații” (Johann Laub).

Dar „se făcea carte și pe vremea aceea (în 1949) și cine voia să învețe, învăța și atunci”, întărește Doamna profesor-doctor Rodica Alexandru, una din

cele două Doamne profesoare supraviețuitoare din întreg colectivul didactic al liceului.

În ceea ce privește ideologia vremii, volumul este important și prin faptul că surprinde rezistența tacită, aproape instinctivă a tinerilor față de tot ce le invadea mintea, iar evadarea în natură, călătoria gîndurilor se alăturau altor mijloace de apărare: „«Scînteia tineretului» era uitată pe catedră, pe bancă și ajungea cine știe unde” (Philip Sulziner), profesorii așteptau răspunsuri conforme cu ideile din presă, dar de la reuniunile din noaptea de Înviere îi lăsau să plece „pe la 11 noaptea, numai bine ca să ajungem la biserică” (Mariana Pita). Practica agricolă, taberele de muncă aveau și ele partea lor frumoasă, prilejuind și momente de distracție și apropiind tinerii. Unii ascultau „Vocea Americii” (Philip Sulziner), se informau, alții se refugiau în lecturi interzise de școală, puțini făceau „descoperiri arheologice” la marginea Cetății de Scaun, chiulind cîteodată de la ore. Cel mai adesea, recurgeau la filme și la plimbări pe strada principală la ore tîrzii, ori își trimiteau gîndurile în zbor peste Biserica „Sfîntul Dumitru” și peste Turnul din apropiere. „Dar era nevoie de oameni și se învăța carte”, recunosc foștii elevi. Un altul completează: „Nu pot spune că nu am avut profesori excepționali” (Hans Laub). Cu voce

admirativă se dezvăluie că doamna de muzică studiasse „la Viena, orașul compozitorilor și al muzicienilor” (Mircea Tcaciuc). „M-a impresionat Doamna Almazova, știa o latină de speriat”, adaugă Mircea Așuencei.

În acea vreme de după război școlile scoteau oameni cu carte multă, de aceea „tot ce-am realizat a fost cu muncă și suferință” (Aurica Iroaie), mărturisesc unii din „semicentenariotii”, privind totuși în urmă cu duioșie: „...acum îmi dau seama cât de frumoasă a fost perioada aceea..., căci speranțele erau încă intacte” (Aurica Iroaie).

Citind destăinuirile și privind fotografiile lor de azi, înțelegi că această generație a fost una puternică, cele mai multe chipuri arătând persoane și personalități remarcabile, învingătoare în lupta cu viața. Și este plăcut să urmărești firul lor destinic, fiecare nume deschizând cu prietenie fereastra sufletului, fără să știe că oferă o lecție de viață altor generații.

Lucrarea, armonios și inteligent realizată, la prima vedere poate fi „o monografie sau o istorie”, cum o apreciază viețuitorii dintre coperte, dar, parcurgând-o și cu inima, îți face impresia unui roman polifonic în care voci pline de emoție își regăsesc în timp strălucirea sufletelor adolescente, unde clipa și amintirile sunt atât de intime. Se respiră pagini de veritabilă proză memorialistică valoroasă nu numai prin sinceritate, dar și prin frumusețea unor mijloace artistice, prin vibrația și chiar talentul, pe alocuri, prin care se re-crează atmosfera de studiu, viața de elev. Secvențe vesele sau tensionate se derulează sub ochii cititorului, prelungind veșnicul „azi” al tinereții, redeșteptat de ultimul clopoțel al „recreației mari” ((Ion Filipciuc), după care urmează nesfârșita vacanță. Impresia de viu și autentic vine dintr-o subtilă alternanță a monologului cu dialogul, interviuri care dau senzația unei întâlniri spontane și a unui popas prin locurile vechii Suceve, „de unde acum 50 de ani am zbughit-o fericiți în lume” (Ion Filipciuc).

Admirabilă este și grija pentru ca „amintirea colegilor să fie întregă”, chemându-i cu pioșenie, mai întâi, pe cei care nu mai sunt, apoi mulțumindu-le celor care au venit din alte țări : „Sulziner Philip și Lanzer Wolf sosiți din Israel, Laub Johann, Lang Renate, Wagner Herta, Tapliuc Natalia și Mitrík Peter din Germania, Scarlat Mihai din Franța, știind că nu le-a fost ușor” (Mariana Pita).

Ceea ce sporește frumusețea scrierii este limbajul atractiv, familiar și artistic în relatări, simplu sau stilat, care încântă prin tonul sincer, cald și festiv și care amintește importanța sentimentală a evenimen-

tului generator de bucurie. Caracterul intim și discreția mărturisirii avertizează cititorul asupra sacralității unor trăiri: „Tot ce n-a fost scris aici rămîne al meu și numai al meu, adică al vremii tinereților noastre frumoase și de neîntors” (Gabriela Drăgoi)..

Descrierea locurilor și a chipurilor evocate cu duioșie și firul narativ al fiecărei rememorări se împletesc într-un tablou dinamic al unei generații pline de optimism și încălzite la flacăra solidarității. Dar cea mai mare putere și vrajă a scrierii este aceea de a revigora energiile benefice închise în noi, cititorii, pentru ca cei în vîrstă să se poată întîlni *acolo* cu cei tineri, în ideea refacerii comunicării dintre generații. Valențe vindecătoare și alinătoare ale acestui manual de neuitare reies din ultimele încredințări ale participanților: „Am fost fericită că ne-am revăzut” (Mariana Pita), rememorînd acel timp în care „eram tineri și fără supărări de neiertat” (Gabriela Drăgoi), căci „așa vedeam pe atunci școala, prietenia și viața” (Gabriela Drăgoi), un timp cu „fete mîndre și băieți cucuieți” (Gabriela Meleş-Drăgoi), ca și astăzi, pe alocuri.

Finalul este lămuritor, înduioșător și optimist: ca o lumină peste vâlul uitării stăruie, cu zvon de clopoțel, pentru ca în fiecare an – „și la mulți ani să îmblăm tot împreună” (Ion Filipciuc).

Din mulțimea de nume și voci, răsună solemn, ca într-o apoteoză, glasul părintelui Nicolae Horga, parohul Bisericii Sfîntul Dumitru din Suceava, cel care a oficiat slujba de pomenire a foștilor profesori și elevi, adresîndu-se parcă tuturor promoțiilor de elevi: „Vă felicit pentru această inițiativă... și vă îndemn să vă întîlniți, dacă se poate, în fiecare an, să fiți biruitori în încercările vieții prin credință, răbdare și jertfelnicie”.

Cartea poate fi considerată și un manual de supraviețuire prin aceea că transmite spre lume un cald mesaj de umanism: „... luați dragostea mea cu voi în orice colț de lume vă întoarceți.” (Gabriela Drăgoi)

Prin bogăția informațiilor, a ilustrațiilor și a fotografiilor, prin echilibrul alcătuirii, coordonatorul lucrării oferă un ghid de inițiere în ceremonii jubiliare, iar prin realizarea grafică și conținutul ei valoros, editorul I. Filipciuc a ivit un model inedit de memorial colectiv, cu mijloace tehnice moderne – o scriere atractivă și necesară pentru completarea unei jumătăți de veac din istoria și cultura Cetății voievodale a Sucevei.